

Mehmet Zakir ALP

Siirt'te doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Siirt'te tamamladı. 2006 yılında Sakarya Üniversitesi Devlet Konservatuari Türk Halk Oyunları Bölümü'nden birincilikle mezun oldu.

2008'de Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tezsiz Yüksek Lisans (Pedagojik Formasyon) Programını bitirdikten sonra Siirt'te Müzik Öğretmeni olarak MEB'de göreve başladı.

2011 yılında Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Programında "Halk Oyunlarının Ritim Duygusu, Vücut Kompozisyonu ve Reaksiyon Zamanının Gelişimi Üzerindeki Etkisi" konulu tezi ile 2. Yüksek Lisansını başarıyla tamamladı.

Siirt Gösteri Sanatları Topluluğu "Botan Efsanesi" adlı gösteri grubunda eğitmenlik yaptı. Siirt İl Millî Eğitim Müdürlüğünde Sosyal ve Kültürel Etkinliklerde İl Koordinatörü olarak da görev yapan Mehmet Zakir ALP şu anda Zübeyde Hanım Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde öğretmenlik görevine devam etmektedir.

Mehmet Zakir ALP

Siirt Halk Oyunları, Giysileri ve Oyun Ezgileri

Siirt Halk Oyunları, Giysileri ve Oyun Ezgileri

Mehmet Zakir ALP

SIİRT HALK OYUNLARI, GİYSİLERİ VE OYUN HİKÂYESLERİ

Yapıları bakımından Oyunların Tasnifi

Siirt Halk Oyunları halay türünden olup birlik beraberliği, hasattan sonra gelen ürünün bereketiyle sevinçleri ifade etmesi, hatırı sayılan kişileri (Şeyh, Mir, Ağa) karşılamak için gösterilen saygıyı, acıları ve doğayla mücadeleyi anlatan oyunlarımızın geneli omuz omuza oynanır. Oyunların çoğu türkülüdür. Halk tarafından, ezgiler eşliğinde oynanan oyunlar deme çevirme şeklinde olup mizahi yoldan taşlamalar, övgüler ve kahramanlıklar içeren konuları ile düğün ve özel günlerde oynanır.

Siirt yöresinde bölgesel karakter taşıyan halk oyunları oynanır. Oyunlar her ilçede değişik adlar ve ezgilerle oynanmaktadır. Kadın halayı diye bir ayırım yapılmamaktadır. Oyunlarda eskisi gibi muhafazakârlık yoktur. Son yıllarda yörede tüm oyunların kadın erkek karması şeklinde oynanması sağlanmıştır. Halay türündeki olaylar genellikle sevgi, saygı, yiğitlik, kahramanlık ve bunun gibi duygulardan, yaşam ve doğa koşullarından esinlenmektedir.

Halay bölgesinde Siirt'te davul, zurna çok yaygındır. Mıtrıp denilen yerli çingenelerin kullandığı ceviz veya dut ağacından yapılan bir nevi kemençe (rebab) vardır. Halaylar, köylerde ve merkezlerde hızlı ve erkeklerce ağırdan başlayıp (ağırlama, yanlama, yellenme, sıktırma, hoplatma, sektirme v.b.) gittikçe hızlanan bir düzende oynanır.

“İki tarafın başında birer “Sergovent” adı verilen baş çekenini vardır. Erkek tarafının sergovendi, erkeği öven bir ezgi söyler. Son kısmını topluluk tekrar eder. Aynı şey kız tarafının sergovendi tarafından, kızı övmek amacıyla yapılır. Ezgi aynı kalır, sözler değişir. Güfteler irticali olarak düzenlenmektedir. Bunlar toplu olarak oynanan halaylardır. Dizilişler karşılıklı sıra halinde olup, sıraların hareketleri öteki sıralara yaklaşarak ve uzaklaşarak yapılır.”¹

Siirt'te Tespit Edilen Halk Oyunları

- 1- Şeyhani (saygı oyunu)
- 2- Dellocan (zafer oyunu)
- 3- Kızlar (gelin götürme oyunu)

¹ Siirt İl Yıllığı 1998, Siirt, s. 127

- 4- Karakıştane (kavga oyunu)
- 5- Govendi - Hırpani
- 6- Temer Ağa
- 7- Papore (ihtiyar oyunu)
- 8- Çaçan
- 9- Kevanjer
- 10- Grani - Mirani (ağırlama, beyler oyunu)
- 11- Halef (meydan okuma, yiğitlik oyunu)
- 12- Bablekan
- 13- Segavi (Botani)
- 14- Zozan
- 15- Derike
- 16- Hezale
- 17- Hasiye (Helala maşallah)
- 18- Zeyno-Zeyne
- 19- Meyroke
- 20- Hurike
- 21- Alan Derike
- 22- Genimo
- 23- Here bozo
- 24- Kartal - Kuling (Seyirlik oyun)
- 25- Miran Miran

Siirt'te Bilinen Diğer Eski Oyunlar

- 1- Belite
- 2- Roşkani
- 3- Lorke
- 4- Şoro
- 5- Nöbet
- 6- Güci oyunu
- 7- Yadeste (al oyunu)
- 8- Nanet
- 9- Siirt üç ayak

Halk Oyunları Oyun Hikâyeleri

Şeyhani Oyunu

“Bu oyunun bir başka adı da saygı oyunudur. Oyunda eğilip kalkmaları, din adamlarının önünde, onlara saygı göstermek amacıyla yapılan hareketler anlamına geldiği ifade edilir.

Bu oyunun 19. yy.da Musul (Irak) civarında oturmakta olan Yezidiler ile Müslüman halk arasındaki sürtüşme ve çatışmalardan kaynaklandığı söylenmektedir. Rivayete göre; Yezi Şeyhi ile Müslüman Şeyh arasında amansız bir mücadele vardır. Bunlar günün birinde çatışır, çatışma sonucunda Yezidi Şeyhi vurulur, bu olay Müslümanlara ve Müslüman Şeyhe saygınlık kazandırır. Bu olayı kutlamak için "Şeyhani" oyunu ortaya çıkmıştır.”²

Oyundaki kişiler parmaklar iç içe girecek şekilde el ele tutuşurlar. Göğüsleri dik ve mağrur bir biçimde arka arkaya ileri doğru yürüyerek oyuna başlarlar. Zaman zaman yan dönerek hasımların hücumu ifade eden bir şekilde ayaklarını sert olarak yere vururlar. Bununla beraber Şeyh'e saygı ifade edecek bir biçimde eğilirler. Yüzlerinde beliren tebessüm zaferin ifadesidir. Vücutlarındaki sallanma ise aşırı bir sevinci kutlamaktan ileri gelmektedir.

Govendi – Hırpani Oyunu

Siirt'te oynanan bir karşılamadır. “Go” ezgi söylemek, “Vent” beraber demektir. Govent'in karşılığı ise “beraber söylenen ezgi ve oyun” demektir. Bu oyunda hem solo hem de koro tarafından türküler söylenir. Daha çok düğünlerde oynanan bu oyunlarda kız ve erkek tarafları karşı karşıya dizilirler. Her düğünde “Govent” denilen oyundan sonra “Sergovent” denilen ve sırayı yöneten halay başı niteliğindeki kişinin yönetiminde halaylar, sıra ve halka halayları olarak oynanır.

Hırpani ise, gelin karşılama halayıdır. Düğünlerin en temel ve başta gelen oyunudur. Oyunun oluşumu hakkında şöyle bir görünüş ileri sürülmektedir. Gelin, damat evine geldiğinde ev içinde olay büyük bir sevinç yaşatır, bunu kutlamak için bütün aile halkı elele tutuşarak içini döke döke omuzlarını silkeleyerek ve ayaklarını yere vurarak sevinçlerini kutlarlar. Bu arada kadın oyuncular "Tilili" (zılgıt) denen sevinç çığlıkları çeker. Düğünlerde oynanan daha ziyade Hırpani oyununda salavat getirilmesi gelenek halini almıştır. Düğünlerde bu hareket Peygamber Efendimiz'i

² Muhdi DEĞER Siirt İl Yıllığı, Siirt, 1995, s. 45

anmak anlamını taşır. Oyunun doruk noktasında oyuncular hep birlikte; ‘Salli ala resul, salli ala Muhammed’ şeklindeki dizeyi okuduktan sonra oyuna devam ederler. Hırpani oyunu tefle oynandığı gibi sözlü ritimsizde oynanır.

Halaydakiler parmakları içiçe geçecek biçimde birbirlerine yapışık şekilde tutuşurlar. Erkek oyununda eller aşağı sarkıtılır. Kadın oyununda ise eller dirsekten kırılarak, göğüs hizasında tutulur. Erkek oyunlarda oyunun doruk noktasında sergovent (Halay başı) oyundan ayrılarak bir poşu tutacak şekilde gösterilerde bulunur.³

Helala Maşallah (Hasiye)

Düğünlerde ve özel günlerde gelinlerin, kaynana ve kayın babadan çektikleri sıkıntı ve zorlukları taşlama şeklinde ezgiler eşliğinde dile getirip aralarındaki münakaşayı oyuna dökerek hareketlerle ifade etmeleridir. Daire ve düz biçimde oynanan bu oyunda iki taraf karşılıklı şekilde birbirlerine göndermeler yaparak kendilerini öven, karşı tarafı da dolaylı yollardan yeren ezgiler eşliğinde topluca oynanır.

Girani – Mirani (Ağırlama Beyler Oyunu)

17. yy.'da Cizre, Eruh, Pervari yörelerinde hakim olan Botan aşireti ile Uludere, Şımak, Hakkari ve civarında hakimiyet süren Govan aşireti arasında sürekli bir sürtüşme ve çatışma vardır. Cizre'de Bey (Mir) oturmaktadır. Nihayet bir çatışmada Botan aşireti Goven aşiretini hezimete uğratar. Yenilgi Goven aşiretinde çok büyük üzüntüye neden olur. Bu nedenle o günden bu yana Hakkâri oyunları ters yöne doğru oynanır. Bu galibiyet Botan aşiretinde ise sevinç nedeni olur. Bu sevinci kutlamak için Girani adı verilen oyun ortaya çıkar.

Düğün ve özel gecelerde “Mir” denen ve halkın ileri gelenleri sayılan, Ağa olarak bilinen büyük ve yaşlı kimselerin oynadığı bir ağırlama oyunudur. Oyun ağır hareketlerle ve ezgiler eşliğinde oynanır. Düğün genelde bu kişilerin oyuna kalkması ile başlar. Başta “Mir” denen kişiler vardır. Uzun bir oyuncu kuyruğu oluşturulur ve tek bir başı vardır. Oyun, bu kişilerin isteğine göre devam eder veya değiştirilir. Yörenin ileri gelenlerinin oyunu gençlere bırakması ile oyunlardaki ahenk, coşku ve hız artarak doruk noktada biter veya devam eder. Mir’lerin vasıflarına uygun hareket etme kaygısı oyuna da yansımıştır. Oyunu kendilerine ve vücutlarına yakıştıracak estetik

³ Muhdi DEĞER, Siirt İl Yıllığı, Siirt, 1995, s. 45

hareketler yaparak ağır ağır dönerler. “Girani” kelime anlamı olarak ağır anlamına gelir. Bu da oyunun bu şekilde isim almasında önemli bir etkidir.

Karakıştane

Aşiretler arası çekişme ve kavgayı anlatan bir oyundur. Toprak, arazi, mezra gibi sebeplerden dolayı anlaşmazlıkların sonucunda iki tarafın kavgası ve bu kavganın taklit edilmesi sonucunda ortaya çıkan bir oyundur. Her ne kadar hareketler bir oyunu ifade etse de oyunda varolan hareket ve şekiller ana temasının aşiretler arası bir kavga olduğunu açıkça ifade etmektedir. Burada iki grup karşı karşıya dizilerek birbirini kovalar ve en sonunda karşı karşıya gelerek ellerinin avuç içleri ile birbirlerine vurmak sureti ile oynarlar. Oyuncular dostça ilişkilerini bozmadan bir ölçüde güçlerini ölçerler. Bu da onlara halk ve bayanlar nezdinde itibar kazandırır. Oyun iki bölümlü bir oyundur. Ağır oynanan ilk bölümüne "Giran", hızlı oynanan bölümüne "Suvik" denir. Oyundaki özel salınmalarla verilmek istenen amaç yiğitliktir. Melodi iki bölümden oluşur. Ve yavaş yavaş hızlanır. Bu kovalamaca ve vuruşmalar birkaç kez tekrar edildikten sonra oyuna son verilir.

Derike – Alan Derike

“Derik” adında çok güzel bir kızın, başka bir köyden mal varlığı karşılığında kendinden yaşça çok büyük birine verilmesi köydeki gençlerin üzülmeye sebep olmuştur. Bütün herkesin dikkatini çeken güzelliği tüm bölgede bilindiği için çok üzüntü yaratmıştır. Gençlerin el ele tutuşarak başlarını öne eğmesi ile oyun başlar. Burada bu olaya duyulan üzüntünün ifade edilmesidir. Çok kısa bir süre sonra evlenen bu kızın kocası ölünce kız tekrar köyüne döner. Bu dönüş herkesi, özellikle de gençleri çok mutlu etmiştir. Başlarını kaldırarak oyuna ahenkli bir şekilde girerler. Ayaklarını yere vurarak sevinçlerini ifade eden bu gençler, kızın köye dönüşünü bu şekilde oyun oynayarak göstermişlerdir. Derike ve Alan Derike şeklinde bilinir ve oynanır. Farklı hareketlerden oluşmasına rağmen oyunlar bu isimlerle anılır ve oynanır.

Halef

“Halef” burada bir erkek ismi olarak geçmektedir. Botan Aşireti ile Hakkâri tarafındaki Govan Aşireti arasındaki kavgada cesur bir şekilde savaşıyan Şuvi Köyü’nden ve Botan Aşiret Miri’nin hizmetkarı olan Halef-e Şuvi adındaki bir yiğidin göstermiş olduğu cesurca mücadelesini anlatan bir yiğitlik ve meydan okuma oyunudur. Burada gücünün yettiği kadar kalabalık topluluğa dayanan “Halef” adındaki bu kişi daha fazla dayanamayacağını anlayınca Mir’i çağırarak yardım

istemiştir. Bunun üzerine Botan Aşiret Miri gelerek karşı tarafın Aşiret Miri'nin sağ kolunu kopararak yaşadığı bu olayları halkına anlatması için geldiği yere geri göndermiştir. Bu olay ile birlikte Botan Miri'nin yenilmezliği bir kez daha kanıtlanmıştır. Daha sonra Aşiretler arasında ne kadar barış sağlanmış olsa da aslında intikam alınana kadar bu iki aşiret arasında zıtlasmalar devam etmektedir. Aşiretler karşılıklı oyuna kalkarken Botan Miri'nin başa geçip mendili eline alması diğer aşiret Miri'nin gücüne gitmiştir. Sağ kolu koparılmış olduğu için sağ başa geçemeyen Mir, sol başa geçip sol eline mendili alarak ekibinin başına geçer ve tersten dönmeye başlarlar. Bu olay, oyunlarının bu şekilde şekillenmesinde etkili olmuştur. Botan Aşiret Miri'nden intikam alana kadar ters gideceklerine dair yemin etmişlerdir.

Hakkâri ve civarının oyunlara tersten girmesinin sebebi bu olay olmuştur. “Halef” in kavga için toplanıp Botan Mezrası'na gelen kalabalık bir grubun içine korkusuzca dalıp kahramanca mücadelesi türkülere de konu olmuştur. Bu türküler eşliğinde de oynanan ve ismini “Halef” denen kişiden almış bu oyun, keskin ve sert adımları ile adeta bu yiğitliği simgeler niteliktedir. Aynı sözlere sahip, ezgileri ve usulleri farklı olan iki ezgisi vardır. Bu ezgilerden biri tamamen ağır şekilde söylenir ve oyun ezgi eşliğinde yörenin ileri gelenleri tarafından oynanır. Ayrıca henkli ve coşkulu şekilde de oynanan bu oyun serçe parmaklardan tutulur. Biçim olarak da hem sağ yönde hem de sol yönde hareket ederek icra edilir.

Segavi – Botani (Zozan)

Siirt halk oyunlarının en çok bilinenlerindendir. Genellikle hırpani oyunundan önce oynanır. Oyun düğün evine gelen misafirleri karşılamaya çıkan düğün sahiplerinin yaptığı hareketlerden meydana çıkmıştır.

Oyuncular serçe parmaklarından tutuşurlar. Oyundaki en belirli figür, elleri uzatıp ayaklarla birlikte geri çekme; misafirleri alıp düğün evine getirmeyi, kafaların sağa sola çevrilmesi ise; başka misafir gelip gelmediğine bakılmasını simgeler.

Çaçan

Eskiden Siirt yöresine hakim olan Çaçan ve Reşan aşiretleri arasında sürekli bir çatışma vardır. Bir aşk olayı bu çatışmayı daha da alevlendirir. Reşan aşiretinden bir genç Çaçan aşiret ağasının kızına gönlünü kaptırır. Bu kızın adı Çaçani'dir. Genç, kızını kaçıtır ve Cizre'ye götürür. Ancak kızın babası bu durumu hazmedemez, iki aşiret arasında bir çatışma meydana gelir ve Çaçani

aşireti yenilir. Bu olaydan Çaçani oyunu doğmuştur. Eller serçe parmaklardan tutulur Oyundaki kişiler genellikle bir kekliğin sekişini canlandıracak biçimde hareketler yaparlar. Oyunun uzun bir ezgisi vardır. Oyunun ezgisinin bir bölümü şöyledir:

Canım Çaçani, gülüm Çaçani
Kuyudan zincirle su çeken Çaçani
Baban ne kadar zalimdi be hey Çaçani
Keklik gibi sekerek yürüyen Çaçani

Oyun genellikle kızlara ait bir oyundur. Zamanla sadece erkekler tarafından ve alaca dizi şeklinde oynanmaya başlanmıştır. ⁴

Hezale

Eskiden Siirt'in ilçesi olan Beşiri 'deki Reşkutan aşiretinden bir delikanlı aynı yöredeki Yezidi kızını kaçırrır. Bu olay sonucu iki aşiret arasında çatışmalar meydana gelir. Sonunda kız tarafı Yezidi'ler yenilir. Yezidi kızını Müslüman olur. Ve 'Hezale' ismini alır. Bu olayın sonunda bir türkü yakılır ve Hezale oyunu bu türkü ile oynanır.

Oyuncular kollarını omuzlardan kavuşturur. Başlarını sağa sola hareket ettirerek yaylanırlar. Oyunda bir sevinç vardır. Hatta denilebilir ki; kız oyuncular kendilerinden geçecek kadar büyük bir sevinç içindedirler. Oyuncular daha sonra bir çember şekline gelir. Bu durum birlik ve beraberliğin ifadesidir.

Diğer oyunlarla ilgili bilgiler bu çalışmada adı geçen ve yörede bilinen oyunların bazılarının oyun hikâyesinin yazılmamasının sebebi, yörede kaynak yetersizliğinin yanında bu konuda çok az çalışma olmasından kaynaklanmaktadır. Çok eskiye dayanan bu oyunlarımızın günümüze gelene dek kendini koruyabilen ve oyunun oluşmasında etkili olan sebepleri hakkında yeterince kaynak teşkil eden oyunların sayısı maalesef azdır. Her kültür unsuru gibi halk oyunlarımız hakkında o dönemde yeterli derecede alan araştırmasının sağlıklı yapılamaması günümüzde bu gibi sıkıntılara sebep olmuştur.

⁴ Muhdi DEĞER, Siirt İl Yıllığı, Siirt, 1995, s. 50

Son yıllarda yapılan araştırma ve sonuçlarına göre Siirt İli'nde tespit edilen oyunların isimleri ve varolan hikâyeleri yazılmış, bundan önceki yıllarda yapılan araştırmalardan yararlanılarak Siirt merkez, ilçe ve köylerinde adı geçen oyunların isimleri yazılmıştır. Ancak son zamanlarda bütün ilçe köylerini kapayan alan araştırmaları sonucunda tespit edilen oyunlar yazılmış ve bulunan materyaller sonucunda bu çalışmada yerini almıştır. Siirt'e bağlı diğer ilçelerin de zamanla başka illere bağlanması bu çeşitliliği etkileyen önemli faktörlerdendir.

SİİRT'TE YÖRESEL GİYSİLER

İnsanlık tarihi kadar eskiye dayanan giyim ve süsleme, insanların yeryüzünde var oldukları günden itibaren, korunmak ve örtünmek amacı ile ortaya çıkmıştır. Mensup oldukları milletlerin veya fertlerin zevklerine göre şekillenmiş ve farklılaşmıştır. Ancak böyle bir konuyu eski kadın ve erkek giyimi genel bir başlık altında ele almak yeterli olmayıp, taşıdıkları özelliklere göre, hatta öyle ki Anadolu da genç kız, delikanlı, evli, dul, yaşlı giyimlerin kendilerine özgü farklılıklar vardır. Ayrıca Anadolu'da bölgeler ve yerel özellikler, o bölgelerde geçerli dokuma, işlemler ve kesimlerde giyimi etkilemekte ve farklılıklar yaratmaktadır.

İl merkezinde yörece bir değişime uğrayan yöre giyim kuşamında geleneksel özellikler büyük ölçüde korunmaktadır. "Şırnak Şalı" (Şal - Şepik) yöre adıyla özleşmiş günümüzde kullanılan geleneksel giyim, kuşam öğeleri arasındadır. Giysilerde gösterişe önem verilmektedir.

Şehir ve kasabalarda erkekler genellikle medeni kıyafet olan ceket, pantolon ve şapka giymektedirler. Köylerde erkek giyimi bazı ilçelerde giyilen geniş paçalı pantolonlar dışında kentin giyiminden büyük farklılıklar göstermez. Bölgesel bir karakter taşıyan giyime: Eruh, Şırnak ve Pervari ilçeleri ile köylerinde rastlanabilir. Bu yörelerde bazı erkekler, Şımak tezgâhlarında tiftik ipliğinden dokunmuş kumaşlardan yapılan ve şal - şepik denilen bir elbise giyerler. Bu elbiseler beyaz, siyah çizgili kaytan işlemeli orijinal bir elbise olup cepken, yelek ve çok geniş paçalı pantolonlardan oluşur.

Halen kullanılmakta olan bu giysi türlerinin ve yörede dokunan şal - şepik tezgâhlarının yok denecek kadar azaldığı ve bu işi yapan ustaların bu sanatı bıraktıkları gözlenmektedir. Özellikle de Şırnak'ın il olması ve Siirt ile olan bağlarının eskisi gibi olmayışı, bu gibi kıyafetlerin teminini güçleştirmiştir. Kumaşları renklendirmek için kök boya kullanılır.

Şal – Şepik Kumaşının Özellikleri

Çok eski tarihlerden bu yana bölgemizde el tezgâhlarında dokunan bir kumaştır. Kumaş ipi saf tiftik olup, evvela güzel yıkanıp, kurduktan sonra yumak haline getirilir. Ve yün tarakları ile homojen bir hale getirilir. Tekrar yumaklar haline getirilip, teşi denilen bir nevi saplı topaçlarla çok ince pürüzsüz olarak kadınlar tarafından iplik haline getirilir. Bu iplikler kollu dolaplara sarılır, daha sonra ayaklı çubuklar üzerine serilerek, sıtırhık denilen bitkisel yapışkan sürülür. Böylece dokumaya hazır hale gelen iplik çok ince ve maharetle dokunur.

Eskiden dağ keçisinin yününden iğ yardımı ile eğildikten sonra el tezgâhlarında dokunan şal – şepik kumaşı, daha sonra dağ keçisinin azalması ile keçi veya koyun tiftiği kullanılarak özel el tezgâhlarında örülüp kumaş haline getirilmiştir.

Tezgâhların genişliği 40 cm olup, kumaşların birbirine eklenmesi sureti ile elbise dikilir. Halen günümüzde Şırnak, Cizre ve Eruh'ta dokunan bu özel kumaş yine bölgenin iklim şartlarına göre şekillenmiştir. Yazın serin, kışın ise sıcak tutan bir özelliğe sahiptir.

Kumaşın renk ve desenleri giyen kişilerin de yaşını belirler niteliktedir. Genelde her yaşın tercih ettiği renkler vardır. Bu renklendirme kök boya kullanılarak yapılır ve dokunur. Yaygın olarak kullanılan bazıları renk, bazılarıysa motifin ismiyle anılan kumaşların 10-15 çeşidi bulunmaktadır.

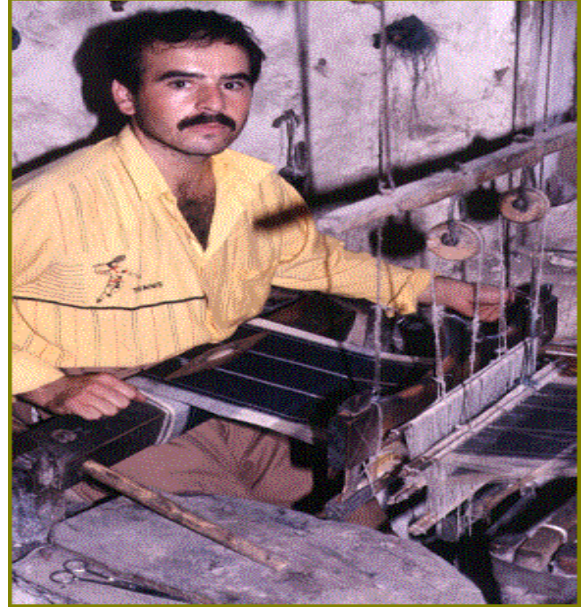
En beğenilen motifler;

- Se Mekük, (üç mekik motifi)
- Şımaği, (motif)
- Gevra Dirali, (motif)
- Meydaniye, (motif)
- Kığme, (renk- mor ve koyu mavi karışımı)
- Binefşi (renk- kırmızı ve koyu mavi karışımı)
- Penc Mekük (beş mekik motifi)
- Bekir Begi, (motif)
- Kığme Çıkını, (motif)
- Pişbes, (renk- koyu kahve)
- Arafi, (renk- gök mavisi)

Şal Şepik Dokuma Tezgahları ve Kullanılan Malzemeler

Şal Şepik Giyim Kuşam Örnekleri

Şal - Şepik Kumaşının Genel Olarak Çeşitleri

Desenli Olanlar : Gençler tarafından giyilir.

Mavi ve Mor Olanlar : Orta yaşlılar giyer.

Gri ve Krem Olanlar : Yaşlılar giyer.

Şal-Şepik Giyen Diğer İller

Van'da da farklı giysi parçalarına ve giyim şekillerine rastlanmaktadır, bu da şehrin serhat bölgesinde olması ve Botan bölgesine komşu olmasındandır. Botan bölgesine komşu olan Van'ın güney kesiminde yaşayan Halk büyük bir kesimi şal-şepik giymişlerdir. Bunun yanında Siirt, Hakkâri, Şırnak, Bitlis, Muş illeri de şal-şepik giyinirler.

Kiras – Derpi

Kırsal kesimlerde giyilen, hemen hemen geçmişte yaşamış halkın bütün gündelik hayatında yer alan bir çeşit elbisedir. Üst tarafı gömlek şeklinde olup ayak dirseklerine kadar uzanan, pijamayı andıran Kiras vardır. Alt tarafta ise Derpi denilen, yine belden ayak bileklerine kadar bol bir şekilde uzanan bir pantolon giyilmiştir. Genelde beyaz renkte olup çalışırken, yatarken, günlük yaşantıda bu elbiseler kullanılmıştır. Çok yaygın olmasının sebebi ise halkın alım gücünün çok düşük olması ve Kiras – Derpi'nin maliyetinin ucuz olmasıdır.

Kadın erkek hemen herkes bu elbiseyi giyinmiş ve kullanmıştır. Üzerine yine kuşak bağlanmış, başa ise agal veya püsküllü cemedani sarılmıştır.

Şalvar – Yelek

Siirt'in Merkez ve batısını içine alan ilçe ve köylerinde giyilen giysidir. Sadece halk oyunları değil günlük yaşamda da şalvar ve yeğin önemi büyüktür. Yine çalışırken rahat olması ve inancın da etkisi ile tercih edilmiş ve kullanılmıştır. Ancak halk oyunlarında Botan Bölgesi'nin giyim kuşamı tercih edilmiş, genel olarak şal – şepik kullanılmıştır.

HALK OYUNLARINDA KULLANILAN GİYSİLER

Garzan Bölgesi

Erkek Giysisi

Siirt merkez ve batısını içine alan ilçe ve köylerinde kullanılan halk oyunları giysileri; Bu giysiler aynı zamanda günlük giysi olarak da kullanılmaktadır. (Kurtalan, Baykan, Aydınlar, Şirvan ilçe merkezleri ve köyleri)

Üste giyilenler

- a) Yelek
- b) Şalvar
- c) Kuşak (püsküllü)

İçe Giyilenler

- a) Hakim yaka gömlek (Kurtek)

Başa Giyilenler

- a) Püsküllü Camedan

Ayağa Giyilenler

- a) Yün çorap
- b) Çarık, Yemeni, Raşık, Kundura, Ayakkabı

Kadın Giysisi

Siirt merkez ve batısını içine alan ilçe ve köylerinde kullanılan halk oyunları giysileri; Bu giysiler aynı zamanda günlük giysi olarak da kullanılmaktadır. (Kurtalan, Baykan, Aydınlar, Şirvan ilçe merkezleri ve köyleri.)

Üste Giyilenler

- a) Hırka, Yelek, Cepken
- b) Fistan (Çemçem) İnce Elbise
- c) Kuşak veya Gümüş Kemer
- d) Levendi (Terbezi) Şerit Şeklinde

İçe Giyilenler

- a) İç Gömleği (Binkras)
- b) İç Donu, Şalvar

Başa Giyilenler

- a) Tülbent (İnce)
- b) Kofi ve Renkli Tülbent

Ayağa Giyilenler

- a) Yün Çorap (EI Dokuması)
- b) Deri Yemeni

Botan Bölgesi

Erkek Giysisi

Siirt ili doğusunda bulunan ilçe merkezleri ve köylerinde günlük ve Halk Oyunları giysisi olarak kullanılan kıyafetler; (Eruh, Pervari ve eski ilçelerimizden olan Şırnak ve köylerinde üretimi yapılan ve giyilen kıyafetler.)

Üste Giyilenler

- a) Şal (geniş paçalı şalvar)
- b) Şepik (Cepken)
- c) Yelek
- d) Kuşak, Deri Kemer
- e) Levendi

İçe Giyilenler

- a) Hakim yaka gömlek (Kurtek)

Başa Giyilenler

- a) Agal - Püsküllü Camedan

Ayağa Giyilenler

- a) Raşık
- b) Harik
- c) Yemeni - Çarık
- d) Yün çorap

Kadın Giysisi

Siirt ili doğusunda bulunan ilçe merkezleri ve köylerinde günlük ve halk oyunları giysisi olarak kullanılan kıyafetler; (Eruh, Pervari ve eski ilçelerimizden olan Şırnak ve köylerinde üretimi yapılan ve giyilen kıyafetler.)

Üste Giyilenler

- a) Hiftan
- b) Fistan
- c) Kuşak veya Gümüş Kemer

İçe Giyilenler

- a) İç Elbise (Kıras) ve Binkıras
- b) Şalvar - Derpi (Uzun don)

Başa Giyilenler

- a) Kofi veya Fes
- b) Tülbent (Kemik), Renkli Puşu (Desmal)

Ayağa Giyilenler

- a) Yün Çorap (El Dokuması)
- b) Çarık, Raşık, Harik, Yemeni

NOT: Erkek ve kadının ayağa giydiği ayakkabılar genelde aynı olduğu için ayağa giyilenler, sadece erkek giysisi bölümünde anlatılacaktır. (Bkz. Fotoğraf 16,17,18)

Erkek Giysisi

Üste Giyilenler

a) Şal (Geniş Paçalı Pantolon, Şalvar)

Altta çok geniş paçalı 'Şal ' adı verilen pantolon vardır. Uçkuru olan ve belden ayaklara kadar geniş biçimde uzanan bu giysi, desenli olabilmekle beraber sade renklerden de yapılabilir. Desenli ise motifi oluşturan çizgilerin uzantısı bel kısmından ayak kısmına olacak şekilde dikilir. Ağı fazla geniş olmayan bu Şal'ın yanda iki cebi vardır. Uçkuru sayesinde bir araya getirilir ve bele o şekilde bağlanır. Bağlanırken kırışık durmaması için hem önden hem de arkadan iç içe geçecek şekilde büzgüler oluşturularak düzgün durulması sağlanır.(Bkz. Fotoğraf 4 -5)

b) Şepik

Cepken şeklinde uzun kolları olan bu giysi yakasız olup omuzlardan bele kadar uzanır. Sağ ve sol tarafı düğme olmadan birbirine kavuşturulup Şal'ın altına geçecek şekilde giyilir. Desen ve çizgileri tıpkı Şal' da olduğu gibi dikey olacak şekilde özenle dikilir. Kolları uzun olup bilekleri geçecek şekilde düğmesiz dikilmiştir. Koltuk altı bölümü ise yaklaşık 10 cm. kadar açık bırakılır. Sebebi koltuk altının hava almasını sağlamak ve terlemeyi engellemektir. Şal'da olduğu gibi Şepik de özel dokuma tezgâhlarında dokunmuştur. (Bkz. Fotoğraf 6 – 7)

c) Yelek

Ön yüzü şal kumaşından, arka tarafı ise siyah astardan olan bu yelek kolsuz olup yine omuzlardan bele kadar uzanır. sağ ve solda iki cebi olup tıpkı şepik gibi düğmesiz dikilmiştir. Astar tarafında bel hizasında bir toka bulunmaktadır. Şepikin üzerine giyilir ve kapatılmadan şalın üzerine bırakılır. Desenleri yine şal ve şepikle aynı uzantıda dikilir. (Bkz.Fotoğraf 8 – 9)

Fotoğraf : 4 Şal Ön

Fotoğraf : 5 Şal Arka

Fotoğraf : 6 Şepik Ön

Fotoğraf : 7 Şepik Arka

Fotoğraf : Yelek Ön

Fotoğraf : 9 Yelek Arka

d) Şelement (Kuşak)

Birçok yörede kullanılan bu kuşak kare şeklinde olup genellikle 1 m. genişliğinde ve uzunluğundadır. Renkli iplerden, özellikle kırmızı ve tonlarının yanı sıra yeşil ve turuncu renkli değişik renkteki iplerden örülmüştür. Çapraz şekilde katlanmaya başlanır ve her tarafı eşit olacak şekilde bele ipler yardımı ile sıkıca bağlanır. Şepik, şalın altına geçirildikten sonra şalın uçkur bölümünü kapatacak şekilde bele sıkıca sarılır. Şelement (kuşak) 'in bütün kenarları 10'ar cm. uzunluğunda püsküllerden oluşur. Şelement, bele sarıldıktan sonra üzerine deriden yapılmış geniş bir kemer (kariş) bağlanır. Çalışırken beli daha sıkı tutması acıkmayı önlemesi, en önemlisi elbisenin gevşemesini engellemesi için kuşağın üzerine sarılmıştır. (Bkz. Fotoğraf 10, 11)

Fotoğraf : 10 Şelement

Fotoğraf : 11 Şelement (Kuşak)'in Bağlanması

e) Levendi (Ter Bezi)

Lastik veya ip yardımı ile kollara geçirilen, yaklaşık 20 cm. uzunluğunda parlak veya ipeksi kumaştan dikilen bir çeşit ter bezidir. Farklı renklerde olabileceği gibi aynı renkte de olabilir. Çok eski zamanlarda Levendi dediğimiz bu bez, gömlek (kurtek) 'in kollarına bağlı idi. Gömlek giyildikten sonra bu parçalar ya bileğe sarılır ya da sarkıtılırdı. Yakın geçmişte ise bu levendiler gömlekten ayrı dikilir ve bileğe geçirilir. Bir mendilin görebileceği tüm işleri bu ter bezi görmektedir. (Bkz. Fotoğraf 12)

Fotoğraf : 12 Levendi

İçe Giyilenler

a) Hâkim Yaka Gömlek (Kurtek)

En içe şepiğin altına yakasız gömlek giyilir. Yörede bu gömleğe Kurtek denir. Gömleğin uzun kolları bileklere sarılıp uzun kısım püskül şeklinde sarkıtılır. Sarkan kısma levendi veya cebahü denir. Ya da bir bileğe kırmızı, bir bileğe beyaz olmak üzere parlak kumaştan yapılan levendi dene şeridi sarıp sarkıtırlar. Kumaşların cinsi poplin veya kutnidir. Yaka kısmından aşağıya kadar düğmeleri vardır. Gömleğe bağlı olmayıp sonradan levendi takılan gömlekler de vardır. Değişik renklerde olabilir. Şal-şepik kumaşının rengine göre kişinin zevkine uygun renkler seçilip giyilir. Genelde beyaz, lacivert, gri tonlar tercih edilir. Çizgili olanı da vardır. (Bkz. Fotoğraf 13)

Fotoğraf :13 G6mlek (Kurtek)

Başa Giyilenler

a) Agal – Cemedani (püsküllü cemedani)

Başa bağlanan ve yine kuşak gibi kare şeklinde olup farklı desen ve renklerde pamuklu kumaşlardan yapılmıştır. Desen ve renkleri aynı zamanda Aşiretleri belirleyici özelliklere sahiptir. Daha çok siyah ve beyaz renkler tercih edilir. Bunun yanında kırmızı beyaz renkte olanı da vardır. Kışın soğuktan korunmak, yazın ise sıcaktan korunmak amacıyla başa bağlanır. Farklı şekillerde bağlama şekilleri vardır. Kişinin zevkine ve konumuna göre hem kalitesi hem de bağlaması farklılıklar göstermektedir. Başı tamamen kaplayacak şekilde sıkıca bağlanıp arkadan veya yandan sadece bir bölümü sarkıtılır. Kenarları düz olabileceği gibi püsküllü olanı da vardır. (Bkz. Fotoğraf 14, 15)

Fotoğraf : 14 Agal – Cemedani

Fotoğraf :15 Agal - Cemedani

Ayağa Giyilenler

a) Raşık

Şekil olarak kar paletine benzer bir forma sahiptir. Burun ve topuk kısmı aynı genişliğe sahip olup, keçi kılından yapılan kalın iplerle sıkıca ve çift kat şeklinde örülür. Bağcıkları, ayak üzerinden çapraz geçirilerek ayak bileğine kadar uzanır ve ayak bileğine bağlanır. Genelde çalışırken giyilen bu ayakkabı, çevrenin doğal ve iklim şartlarına göre şekillenmiştir. Geniş tabanlı ve esnek olması karlı ve buzlu havalarda yeri daha iyi kavraması ve iş esnasında rahat hareket etmeyi kolaylaştırmıştır. (Bkz. Fotoğraf 16)

b) Harik

Raşık'e göre daha kapalı, sık ve daha estetik bir görüntüye sahiptir. Daha süslü olması, iş dışındaki gündelik hayatta da kullanılmasından kaynaklanmaktadır. Giyen kişinin maddi durumunun da iyi olduğunun göstergesidir. Gerek raşık, gerekse harikte cinsiyete göre ayırım yoktur. Hem kadın hem de erkeğin rahatlıkla kullanılabildiği bir ayakkabıdır. (Bkz Fotoğraf 17)

Bunun yanında hazır bir ayakkabı tabanına da örgü örülerek oluşturulan ayakkabılar da vardır. Bu da maddi durumdan ve ihtiyaçlardan dolayı ortaya çıkmıştır. Yemeni ayakkabıyı andıran bu ayakkabı hazır olan ayakkabı tabanına yine kalın iplerden sıkıca örülerek yapılan bir çeşit ayakkabıdır.(Bkz. Fotoğraf 18)

c) Yemeni – Çarık

Diğer ayakkabılara göre daha varlıklı olan kişilerin giydiği bir ayakkabıdır. Dana derisinden yapılır. Yine ayaküstünden çapraz bağcıklar yardımı ile ayak bileğine bağlanır. İş dışındaki zamanlarda günlük hayatta, daha çok özel gün ve törenlerde giyilen bir ayakkabı türüdür. Diğer ayakkabılara göre daha sert tabana sahip olup daha dayanıklıdır. Deriye, metal veya kalın iplerden örülen halkaların eklenmesi iplerin bu halkalardan geçmesini ve ayağın daha iyi kavramasını sağlamıştır. (Bkz. Fotoğraf 19)

d) Yün Çorap

Bütün ayakkabılarda kullanılan çorap, koyun yününden örülerek yapılır. Çorabın burun, topuk ve bilek kısmı farklı bir renkte olabileceği gibi kişinin zevkine göre hayvan tasvirleri ile süslenir. Krem ve tonları çok kullanılırken topuk, burun ve bilek kısmı da farklı renklerdeki iplerle süslenip örülür. Çorabın baldırda durabilmesi için bir iple bağlanır. (Bkz. Fotoğraf 20)

Fotoğraf : 16 Raşık

Fotoğraf : 17 Harik

Fotoğraf : 18 Örme

Yemeni

Fotoğraf : 19 Çarık

Fotoğraf :20 Yün Çorap

Baş bağlama ve kostümlerin giyiniş şekilleri. (Bkz. Fotoğraf 21, 22, 23)

Fotoğraf : 21 Baş Bağlama

Fotoğraf : 22 Baş Bağlama

Fotoğraf : 23 Giysilerin Önden, yandan ve Arkadan görünüşü

Kadın Giysisi

Üste Giyilenler

a) Hiftan

Kadınlarda fistan (Kras) üzerine, önü boydan boya, etrafı işlemeli parlak kadifeden veya Şırnak şalından yapılan 'Hiftan' giyilir. Hiftan, Hırka, yelek ve cepken gibi bu giysiler süet ve parlak düz kadife kumaşlardan yapılmaktadır. Üzerlerinde sim ile başka türdeki değişik yün ve renkli iplerle süslenmektedir. "Çemçem" diye adlandırılan iç elbisenin üzerine giyilen bu tip elbiseler, ince ve parlak bir kumaş türünden de yapılmaktadır. Diğer kalın türden olan Hiftan ise soğuk mevsimler de giyilmektedir. Basma, pazen ve kadifeden de yapılanları vardır. (Bkz. Fotoğraf 24, 25, 26, 27)

Fotoğraf : 24 Hiftan

Fotoğraf : 25 Hiftan

Fotoğraf : 26 Hifan boy

Fotoğraf : 27 Hifan Boy

Uzun kolları olan bu elbise boydan boya önu açık şekilde olup genellikle göğüs altından düğmeler yardımı ile iki tarafı birleştirilir. İki, üç düğme veya çıtçıt kullanılarak bağlanır. Bel kısmının oturması için içten lastik geçirilmiştir. Omuzlardan bele kadar olan bölümü 'V' şeklinde, belden ayaklara kadar olan bölümü ise düz şekilde uzanır.

b) Fistan

Resimlerde görünenden farklı olarak bir de yazın giyilen ve genelde çemçem denilen özel bir dokuma kumaştan yapılan yazlık Fistan giyilir. Çok ince bir kumaş olup şekil olarak kışlık giyilen hifanla aynı özelliklerde dikilmiştir. Yine üzerine sim ve renkli iplerle desenler örülmüştür. Değişik renkleri olup genelde kırmızı, sarı, mavi, beyaz ve yeşil renktedir. Kullanılan çemçem kumaşının rengi ne ise, üzerine işlenecek desenler de farklı renklerde olup genellikle çemçem kumaşının renklerinden oluşmaktadır. Kumaşın yoğun desenli kısımlarının, elbisenin alt ve kol kısmına gelecek şekilde dikilmesine özen gösterilir. (Bkz. Fotoğraf 28, 29, 30, 31, 32)

Fotoğraf: 28 Fistan Ön

Fotoğraf: 29 Fistan Arka

Fotoğraf : 30 Fistan

Fotoğraf : 31 Fistan Üst

Fotoğraf : 32 Fistan Üst

c) Kuşak

Kuşaklar ise genelde yünü ve pamuklu dokumadan yapılmakta ve çoğunlukla püsküllü olarak üretilmektedir. Ağırlıkta siyah renkli olanı kullanılır. Sade veya işlemeli olan kuşakların yanında Şear denilen mavi renkte kuşaklar da bağlanır. Hem günlük hayatta hem de özel günlerde

de kullanılmaktadır. Yörede bir de gümüş kemer bulunmaktadır. Bu kemerin kemen hemen yok denecek kadar az kullanılması yörenin maddi durumu ve alım gücüyle paralel uzanır. Onun için daha çok kumaş kuşaklar bağlanmıştır.

Fotoğraf : 33 Şear

Fotoğraf : 34 Şear

Fotoğraf : 35 Şear-e Acem

İçe Giyilenler

a) İç elbise (Kiras ve Binkiras)

Hiftanın ve fistanın altına boyu ayak bileklerine, kolları da bileklere kadar uzun olan, bel kısmı sıkı, öteki kısımları bol ve büzgülü olan Kars adı verilen kollarda dilcikler bulunan iç elbise giyerler. Dilciklere yörede "Uçık" adı verilir. Dilcikler bilekler sarılıp sarkıtılır. Ya da bir bileğe kırmızı, bir bileğe beyaz olmak üzere parlak kumaştan yapılan levendi denen şeriti sarıp sarkıtırlar. Aynı zamanda uçıkların iki ucu birbirine düğümlenerek boyna asılır. Böylece iş yaparken elbisenin kirlenmemesi için kolaylık sağlar. Özel günlerde de giyilirken yine bu levendiler arka taraftan kuşağın altına geçirilerek sarkıtılır. Boyun kısmı arkadan düğme yardımı ile tutuşturulur. (Bkz. Fotoğraf 36)

Kiras'ın da altına, Binkiras denilen bir çeşit geceliğe benzer elbise giyilir. Dize kadar uzanıp göğüs kısmı açık ve sıfır kolludur. Önünün açık olmasının sebebi, çocuğun emzirilirken kolaylık sağlaması ve tenin görünmesini engellemesidir.

Fotoğraf : 36 Kiras (İç Elbise)

b) Derpi (Şalvar)

Belden ve ayak bileklerinden lastikli, ağı diz hizasında olan şalvar (uzun don) giyilir. Kumaşların cinsi, renkli desenli pazen, divitin, ipektir. Daha çok düz olan renkler kullanılıp rengi kişinin zevkine göre seçilir. (Bkz. Fotoğraf 37, 38)

Fotoğraf: 37 Derpi (Şalvar)

Fotoğraf: 38 Derpi (Şalvar)

Başa Giyilenler

a) Kofi – Fes

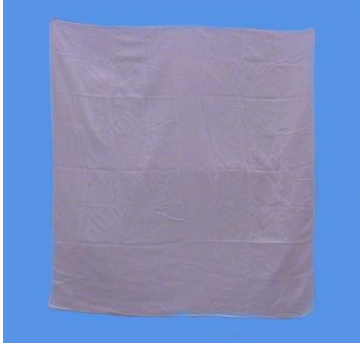
Kofi; bildiğimiz kalıplı veya kalıpsız, fesin üzerine floş iplikten saçak ve saçların dikilmesinden elde edilen başlık Yörede kofi başta bulunur. Üzerine kenarları oyalı, pullu veya boncuklu beyaz tülbent bağlanır. Onun üzerine renkli poşular bant şeklinde sarılıp arkadan bağlanarak sarkıtılır. Kadınlarda saç ise "Bölük" adı verilen çok sayılı meliklerle örülüp, kofinin üzerine dikilip sarkıtılır. Aşağıdaki fotoğraf "Historical Costumes Of Turkish Women" adlı kitaptan alınmıştır. Bu fotoğraf Siirt – Şırnak adında basılmıştır. (Bkz. Fotoğraf 39)

Fotoğraf: 39 Kofi

b) Tülbent (Kemik)

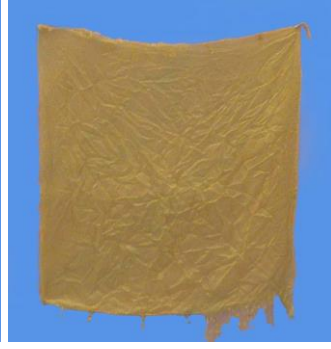
Yünlü veya pamuklu kumaşlardan yapılan kare şeklinde ve kenarları oya, dantellerle süslü genelde beyaz renkte olan baş bağlamadır. Açık veya kapalı şekillerde bağlanır. Bağlanış şekli de kızın medeni durumunu ve yaşını belirler nitelikte anlam kazanmıştır. İnancın da etkisi bağlanış şekillerinde büyük etki yaratmıştır. Onun üzerine renkli poşular (Desmal) bant şeklinde sarılıp arkadan bağlanarak sarkıtılır. (Bkz. Fotoğraf 40, 41, 42)

Fotoğraf : 40 Tülbent

Fotoğraf : 41 Desmal

Fotoğraf : 42 Desmal

Takı ve Aksesuar

Aksesuar olarak da başa dizili altın, boynuna gerdanlık (Rıstik), bele gümüş kemer burunlarına ise hızma takarlar. Kadınları kullandığı hicol, serkezi, hırhal gibi diğer takılar da vardır. (Bkz. Fotoğraf 43, 44)

Fotoğraf : 43 Rıstik (Kolye)

Fotoğraf: 44 Bilezik

Fotoğraf : 45 Boynuzlu Kemer

Fotoğraf : 46 Boynuzlu Kemer - Bilezik

Fotoğraf : 47 Başlık

Fotoğraf : 48 Siirt Halk Oyunları Kız Ekibi

Fotoğraf : 49 Siirt Halk Oyunları Kız Ekibi

Fotoğraf : 50 Siirt Halk Oyunları Ekibi

HALK OYUNLARI MÜZİKLERİ VE NOTALARI

Halk Oyunlarında kullanılan Çalgılar

Halay bölgesinde Siirt'te davul, zurna çok yaygındır. Mıtrıp denilen yerli çingenelerin kullandığı ceviz veya dut ağacından yapılan bir nevi kemençe vardır. Dini inançların da etkisi ile halk oyunlarında davul zurnanın çok kullanılması ve bu çalgıların insanlara inanç yönünden ters gelmesi halk oyunlarında dinen sakıncası olmayan sazlar da önem kazanmıştır. Bu sebepten özel gün ve gecelerde Arbane ve tef gibi sazlar eşliğinde oyunlar oynanır. Her ne kadar dini inaçlar etken olsa da bölgede davul zurna yaygın olup halk oyunlarında vazgeçilmez çalgılardandır. Bunların yanında Kemença (Rebab) denilen özel bir çalgı vardır. Dilli, dilsiz kaval, mey ve bağlama gibi çalgılarda kullanılmaktadır. Halk oyunlarında kullanılmış ve kullanılan çalgılar aşağıda ki tabloda gösterilmiştir. (Bkz. Tablo 1)

TELLİ ÇALGILAR	ÜFLEMELİ ÇALGILAR	VURMALI ÇALGILAR
1) Tezene İle Çalınanlar	1) Ağaçtan Yapılanlar	1) Deri Yüzlü Olanlar
a) Bağlama	a) Zurna ve Zurna Ailesi (Küçük, Normal, Büyük)	a) Davul Ailesi (Büyük, Orta)
2) Yayla Çalınanlar	b) Mey, Dilli ve Dilsiz Kavallar	b) Tef Ailesi Arbane, Zilli (Büyük) Daire, Bendir, sazlardır.
a) Siirt Kemeçesi (Rebab)	2) Kamıştan Yapılanlar	
	a) Ney, Billur	

Tablo : 1 Halk Oyunlarında Kullanılan Çalgılar

Rebab

“Rebab Türkiye, İran, Arabistan, Kuzey Afrika, Afganistan, Pakistan, Hindistan ve Cava gibi ülkelerde çeşitli benzer biçimleri olan mızraplı ya da yaylı çalgıların ortak adıdır. Bunların bazıları hem yayla hem de mızrapla çalınabilme özelliğine sahiptir. Tam olarak ortaya çıkış tarihi bilinmemekle beraber Evliya Çelebi ünlü seyahatnamesinde rebabın Süleyman Peygamber huzurunda çalındığını yazmıştır. Bu inanç; rebabın eskiliğini İ.Ö 3800’lerin Sümer topluluğuna kadar götürür. Yine Evliya Çelebi Hz. Muhammed in ilk eşi Hz. Hatice ile evlenmesinden bahsederken düğününde çalınan çalgılar arasında rebabı da anıyor.

Eski bir Hint efsanesi olan Ravanastron efsanesi de; yaylı çalgının icadını İsa dan öncelere dayandırır. İlk yaylı çalgıyı Seylan kralının icat ettiğine dair bir inanışı öne süren bu efsaneye rağmen Güney Hint topraklarında XVIII.yy dan önce yaylı çalgının kullanıldığına dair bir iz veya kayıt yoktur.

XVIII. yy da yaşamış olan musiki alimi kemani ve tanburi Hızır Ağa da ‘Tevhim el-makamat fi tevlid en nagamat’ adlı musiki edvarında rebabı; X.yy ın musiki alimlerinden Farabi’nin icad ettiğini öne sürmüştür. Evet, Farabi Horasan ve Irak çalgılarını anlatırken rebaptan bahsetmiştir

Ancak rebab o tarihte yaylı bir çalgı mıydı yoksa değil miydi? Bu konuda kesin bir tespit bugünkü bilgilerimizle mümkün değildir. Çünkü Farabi hiçbir yaylı çalgıdan ya da tarifini verdiği çalgıların yayından bahsetmiyordu. Orta Asya kazılarında çıkan duvar resimlerinin en eskilerinde de yaylı algılar yoktur.

Fotoğraf: 51 Rebab

Fotoğraf: 52 Rebab

Alman müzik bilgini Curt Sachs (1881–1959) bu yoldaki ilk izin VIII. ya da IX. yy a aidiyetini tahmin ediyor. Ancak Evliya elebinin Hz. Muhammed'in düğününde rebap alındığı bilgisine dayanırsak yaylı çalgının VI. yy da Arabistan topraklarında kullanıldığını varsayabiliriz. Tarihte ilk yaylı algı Uygur Türklerinde görülmektedir. Buda bize yaylı çalgının vatanının Orta Asya olduğunu ve diğer yerlere buradan yayıldığını göstermektedir. Bazı Avrupalı araştırmacılar yaylı çalgının vatanını her ne kadar Bizans'a mal etme çabası göstermişlerse de yaylı çalgının çıkış yeri ve tarih içerisindeki yolculuğu bu teoriyi çürütmektedir.

Yaylı algı Uygur Türkleri vasıtasıyla Irak Fars Horasan ve in e kadar yayılmıştır. Orta Asya'dan Anadolu'ya kadar gelen ilk yaylı çalgının Avrupa'ya Anadolu'dan geçmiş olabileceği görülmektedir. Hicri I.asrın ortalarında Arapların İran'ı istila etmeleriyle, İslamiyet ve ortaya çıkan kültür sanat sentezi Orta Asya ve çevresine doğru genişlemiştir.

Rebapın Anadolu'ya gelişi XIII. yy da Hz. Mevlana'nın babası Sultan l-ulema şeyh Bahaddin Veled ve müritlerinin Horasanın Belh kentinden Anadolu ya gleri ile olmuştur.

II. Endülüs Emevileri zamanında Beni Ümeyye (Arap tarihçilerine göre Beni Mervan) Suriye Emeviler soyundan gelerek Cordoba başkent olmak üzere, İberyaya yarım adasında kurmuş oldukları İslam devletinde VIII. yy dan IX. yy a kadar hüküm sürmüşlerdir. Arapların İspanyaya taşıdıkları rebap adlı çalgı ise Ortaçağın gözde çalgılarından biri olmuş ve orta Avrupa'ya kadar yayılmıştır. Bilhassa Troubadour'lar (Güney Fransız saz şairleri) nezdinde o çağlarda çok kullanılmıştır. Avrupa da ortaçağ da ve erken Ronesans döneminde kullanılan önceleri 'Rubebe' denilen bu yaylı algı IX. yy sonlarında Müslüman kültürüyle Avrupa'ya taşınmıştır. Kuzey Afrika'dan gelen bu Magrip Rebapı Avrupa'da Rebec adlı bir çalgıya dönüşmüştür.

Rebec ve ortaçağ Vieli XVI. yy.dan itibaren yerini Violler'e bıraktı. Bugün keman olarak bildiğimiz çalgıya benzer ilk keman 1550 yılında İtalya yarımadasında ortaya ıktı. Türklerin Asya ve Anadolu da yaylı çalgılara müştereken ıklık diye hitap etmeleri geçmişte ıklık bugnse rebap adıyla bildiğimiz çalgıyı diğerlerinden ayırt edebilmeyi kavramsal anlamda güçleştirmektedir.

Fotoğraf : 53 Rebab

Türkler XV. yy.dan itibaren kültür dili olarak Farsça'yı alınca ıklığa kemençe denilmeğe başlandı. Nitekim Osmanlı minyatürlerinin çoğunda uzun boyunlu Osmanlı kemençesi olarak geçmektedir. Çünkü Farisiler bütün yaylı çalgılara kemençe derdi. Kemanın Osmanlıya gelmesiyle Tanzimat döneminde terk edilmeye başlanan ıklık, Tanzimat aristokratlarınca avam bulunarak rebab diye ismi değiştirildi. Bu tamamen yabancı kelimelere karşı duyulan hayranlıkla lugat parçalama heveskârlığının bir ürünüydü. Oysa Araplarda bütün yaylı çalgılara rebap diyordu. Hatta birde o yıllarda Antepli Mütercim Asım Efendinin; (Rebap, ıklığı ile müteariftir ki, halen ayaklı keman dedikleridir.) şeklindeki açıklamasıyla aynı çalgıya atfedilen isim sayısı ıklık, kemençe ve rebab'tan sonra ayaklı kemanla birlikte dörde çıkmıştı. Dolayısıyla bu terminoloji kargaşası Meragi den Rauf Yektaya kadar yapılmış saz tariflerini karmakarışık hale getirmiştir. Bu yüzden Türk çalgı kültüründe dört farklı ismine rağmen aynı çalgı olan bu enstrüman, bilmeyenlere değişik çalgılar olduğu kanaatini vermiştir. Ancak şu bir gerçektir ki zaman içerisinde göstermiş olduğu isim değişikliklerine rağmen dört yüz yıl Selçuklularda altı yüz yıl da Osmanlılarda toplam on asır boyunca Türk müzik kültürünün tel yaylı çalgısıydı.

XVII. yy da Evliya Çelebi seksen kemençe icracısı olduğunu yazıyor. Bugün Klasik Türk Müziğinde kullanılan armudi formdaki klasik kemençe denilen çalgı XIX. yy.da Balkanlardan geldiğine ve ancak bu tarihlerden sonra Vasilaki ile ilk defa Türk fasıl musikisine girdiğine göre Çelebinin bahsettiği kemençeciler muhtemelen ıklıkçıydılar. Günümüzde ise bu çalgının profesyonel anlamda icrası T.C. Kültür ve Turizm Bak. İst. Tarihi Türk Müziği Topluluğunda Mehmet Refik Kaya tarafından yapılmaktadır. Kendisinin dışında çalgıyı kısıtlı olarak kullanan bazı amatör icracılar vardır.”⁵

⁵ <http://www.semazen.net/turkmuzigicalgileri/rebab>, Mehmet Refik Kaya, 24 Mart 2006

Fotoğraf : 54 Kemançe Arka

Fotoğraf : 55 Kemançe Ön

Siirt'te Kullanılan Kemançe (Rebab)

Sapı ve gövdesi ceviz veya dut ağacından, ön kısmı yürek derisinden yapılmış, yayı atkuyruğu kılındandır. Üç telli olup T4 'lü aralıklarla düzenlenmiştir. Otantik Türk yaylı çalgısıdır. Kemane, kabak kemane, klasik kemançe ve kemançeye yakın bir alettir. Pesten tize doğru Yegâh (Re), Rast (Sol), Çargah (İnce Do) şeklinde akort edilir. Artık orijinal kemançenin (rebab) bulunması zor olduğu için darbukanın baş kısmı kullanılarak tekne yerine kullanılmıştır. (Bkz. Fotoğraf 54, 55, 56, 57, 58, 59)

Fotoğraf : 56 Kemençe Yan

Fotoğraf : 57 Kemençe Ön

Fotoğraf : 58 Kemençe Teknesi

Fotoğraf : 59 Kevan (Yay)

Arbane – Def

Genellikle ağaç bir kasnak üzerine derinin gerilmesiyle yapılan vurmali bir çalgıdır. İç tarafında demir halkalar bulunup yarım daire boyunca içten tutturulur. Yarıçapı yaklaşık olarak 40 – 50 cm olarak değişmektedir. Kasnak ise hafif ve dayanıklı ağaçtan yapıp 6 – 7 cm enindedir. Kasnağın elle tutulacak olan bölümü iç tarafa oval bir biçimde girinti yapılacak şekilde oyulmuştur. Halk oyunlarında tek başına eşlik edebileceği gibi, kemençe ile de çalınabilir. (Bkz. Fotoğraf 60, 61, 62)

Fotoğraf : 60 Def Ön

Fotoğraf : 61 Def Arka

Fotoğraf : 62 Def Yan

SEBO TETE

Siirt' tin düğün ve özel gecelerde çalıp söyleyen ve bilinen en eski Arbane çalan kadını Sabotete.

Davul

Ortada geniş bir kasnağın iki tarafına deri gerilerek ve ip yardımı ile sıkıca bağlanmasıyla elde edilen vurmali çalgıların ve halk oyunlarında kullanılan en yaygın çalgıdır. Halay bölgelerinde kullanılan asma davullar genelde meydan davulları olur. Ebat olarak diğer davullardan daha büyük olup daha çok ses çıkarma özelliğine sahiptir. Daha çok açık alanlarda yapılan özel gün ve gecelerde daha işlevsel bir özelliğe sahiptir. Tokmak tarafı daha tok, çubuk tarafı ise daha tiz ses çıkaracak şekilde gerilir. (Bkz. Fotoğraf 63)

Fotoğraf : 63 Davul

Zurna

Yaklaşık 35 – 40 cm boyunda, arkadan 1 önden 7 deliği vardır. Kamış ve ağızlık yardımı ile çalınır. Bir oktav kadar ses aralığına sahip olup yörede kullanılan zurna genelde Batı Müziği “ la” kararlıdır. Bunun yanında küçük ve büyük zurna ailesi de kullanılır. Yöresel ezgileri çalarken elde edilen tının elde edilmesi için genellikle zurnanın genişleyen bölümünde bulunan diğer küçük delikler mum eritilerek kapalı hale getirilir. (Bkz. Fotoğraf 64, 65)

Fotoğraf : 64 Zurna

Fotoğraf : 65 Zurna

Dilli Kaval

Günümüzde halk müziği çalgı topluluklarının önemli bir renk çalgısı olarak kullanılmaktadır. Halk oyunlarına da eşlik eden bu saz üflemeli bir Türk Halk çalgısıdır. Halk arasında çoban çalgısı olarak bilinir. Değişik yörelerde Guval, Kuval adlarıyla da bilinmektedir. Çobanın kaval ile koyun sürüsünü yönlendirdiği inanışının halk arasında yaygın olduğu bilinmektedir. Kaval kelimesinin içi boş anlamına gelen 'Kav' kökünden türediği sanılmaktadır. Ses mesafesi yaklaşık 2, 5-3 oktavdır. Topluluk içinde solo çalgı olarak kullanılabilen bir çalgıdır. Diğer çalgılarla birlikte çalınabilen kaval ses özelliğini korur.

Kaval belli standarda göre üretilmediğinden ebatları hakkında ancak uzunluğunun 30 cm ile 80 cm arasında değiştiğini çapının ise yaklaşık 1,5 cm olduğunu söyleyebiliriz. Üst kısmında 7, alt kısmında ise 1 melodi perdesi bulunmaktadır. Bu perdeler dışında kavalın alt kısmında da Şeytan Deliği adı verilen 4 perde daha vardır.

Kavalın Dilli Kaval ve Dilsiz Kaval olmak üzere başlıca iki çeşidi vardır. Genellikle erik ağacından yapılmaktadır.

Mey

Halk Oyunlarına eşlik eden bir diğer enstrüman da meydir. Dilli, üflelemeli çalgılar sınıfına girer. Gürgen, ceviz vb. sert ağaçlardan yapılanları varsa da en makbulü erik ağacından yapılanıdır. Balaban diye de adlandırılan bu çalgı Orta Asya kökenlidir. Bir gövde ve ağız tarafına takılan ses çıkarıcı yassı kamış ağızlıktan ibarettir. Sesi mat ve hafiftir. Bu özelliği ile küçük ve kapalı yerlerde zurnanın yerini alır. Sesi zayıf olduğu için daha çok kapalı mekânlarda ve oda toplantılarında çalınmaktadır. Kamış üzerindeki kıskaç sayesinde ses inceltip kalınlaştırılabilir. Özel bir yöntemle yassılaştırılan kamış, kıskaç ve gövdeden meydana gelir. Kıskacın kamış üzerinde aşağı veya yukarı doğru itilmesiyle yaklaşık bir perdelik ses değişimi yapılabilir ve özelliği ile çalgı gruplarına hemen uyum sağlayabilmektedir. Zurna gibi kesintisiz üfleme tekniği ile çalınır. Bir oktav civarında ses genişliği olan Mey'in üç çeşidi vardır. Bunlar;

1. Ana Mey
2. Orta Mey
3. Cura Mey

Gövdenin üst kısmında 7, alt kısmında ise 1 adet ses perdesi bulunan Mey'in, 9-10 adet ses perdeli olanları Azerbaycan ve Türkistan'da "Balaban" adı ile kullanılmaktadır.

HALK OYUNLARI MÜZİK NOTALARI

YÖRESİ

SİRT-BOTAN

KİMDEN ALINDIĞI

A.AZİZ İLHAN

DERLEYEN

M.ZAKİR ALP

NOTAYA ALAN

M.ZAKİR ALP

ALAN DERİKE

 = 140

YÖRESİ

SİRT

KİMDEN ALINDIĞI

BEHCET İLHAN

DERLEYEN

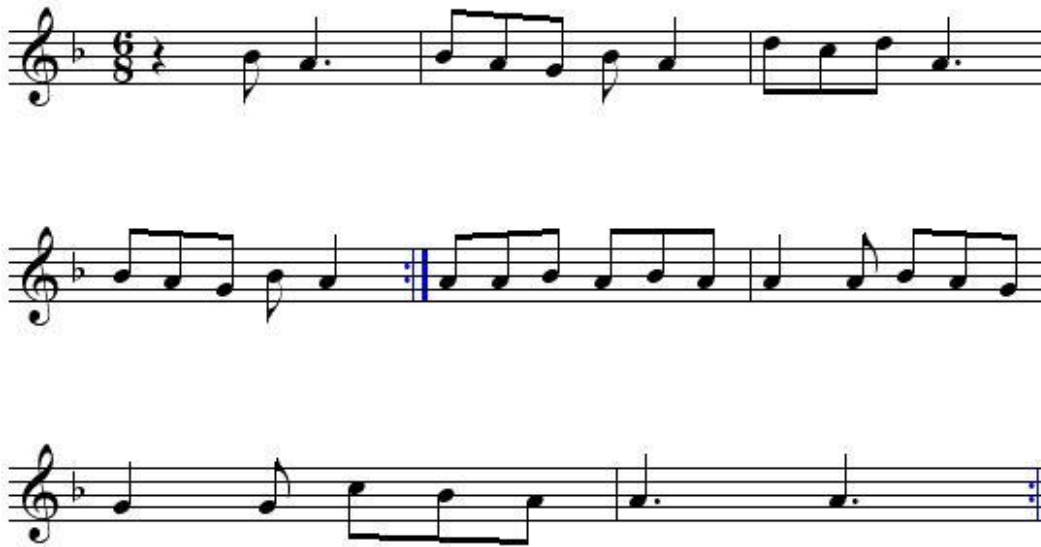
M.ZAKİR ALP

NOTAYA ALAN

M.ZAKİR ALP

BABLEKAN (SERE)

 = 130

YÖRESİ

SİRT-BOTAN

DERLEYEN

M.ZAKİR ALP

KİMDEN ALINDIĞI

HAYRETTİN İLHAN

NOTAYA ALAN

M.ZAKİR ALP

BABLEKAN

 = 130

YÖRESİ

SİRT-BOTAN

DERLEYEN

M.ZAKİR ALP

KİMDEN ALINDIĞI

HALİL ELMA-BEHÇET İLHAN

NOTAYA ALAN

M.ZAKİR ALP

BABLEKAN

 = 125

YÖRESİ
SİRT-BOTAN

DERLEYEN
M.ZAKİR ALP

KİMDEN ALINDIĞI
HALİL ELMA-BEHÇET İLHAN

NOTAYA ALAN
M.ZAKİR ALP

BABLEKAN

$\text{♩} = 125$ ♩

YÖRESİ
SİRT

KİMDEN ALINDIĞI
A AZİZ İLHAN-HALİL ELMA

DERLEYEN
M.ZAKİR ALP

NOTAYA ALAN
M.ZAKİR ALP

ÇAÇAN

$\text{♩} = 140$ ♩

YÖRESİ
SİRT

KİMDEN ALINDIĞI
A AZİZ İLHAN-HALİL ELMA

DERLEYEN
M.ZAKİR ALP

NOTAYA ALAN
M.ZAKİR ALP

YÖRESİ
SİİRT-BOTAN

DERLEYEN
M.ZAKİR ALP

KİMDEN ALINDIĞI
A.AZİZ İLHAN

NOTAYA ALAN
M.ZAKİR ALP

DELLOCAN

Musical notation for the piece "Dellocan". It consists of three staves of music in 2/4 time, with a tempo marking of quarter note = 140. The key signature is one flat (B-flat). The first staff starts with a red quarter note and "=140". The second staff begins with a blue double bar line. The third staff ends with a blue double bar line and a blue fermata symbol.

YÖRESİ
SİİRT

DERLEYEN
M.ZAKİR ALP

KİMDEN ALINDIĞI
A.AZİZ İLHAN

NOTAYA ALAN
M.ZAKİR ALP

DERİKE

Musical notation for the piece "Derike". It consists of two staves of music in 6/8 time, with a tempo marking of quarter note = 120. The key signature is one flat (B-flat). The first staff starts with a red quarter note and "=120".

YÖRESİ

SİRT

DERLEYEN

M.ZAKİR ALP

KİMDEN ALINDIĞI

A. AZİZ İLHAN

NOTAYA ALAN

M. ZAKİR ALP

DIZO

 = 125

YÖRESİ

SİRT-BOTAN

DERLEYEN

BEHÇET DİLDİRİM-ZAKİR ALP

KİMDEN ALINDIĞI

A. AZİZ-BEHÇET İLHAN

NOTAYA ALAN

M. ZAKİR ALP

GOVENDİ

 = 140

YÖRESİ

SİRT-BOTAN

KİMDEN ALINDIĞI

A.AZİZ İLHAN-BEHÇET İLHAN

DERLEYEN

BEHÇET DİLDİRİM-M.ZAKİR ALP

NOTAYA ALAN

M.ZAKİR ALP

GOVENDİ (VERHAN)

 = 140

GEÇİŞ BÖLÜMÜ

YÖRESİ

SİRT- GARZAN

KİMDEN ALINDIĞI

BEHÇET İLHAN

DERLEYEN

M.ZAKİR ALP

NOTAYA ALAN

M.ZAKİR ALP

GOVENDİ(ÖNE ÇIKIŞ)

 = 140

YÖRESİ

SİRT-BOTAN

KİMDEN ALINDIĞI

BEHÇET-SAKİR İLHAN

DERLEYEN

M.ZAKİR ALP

NOTAYA ALAN

M.ZAKİR ALP

GENİMO

 = 115

YÜRESİ
SİRT-BOTAN

DERLEYEN
BEHÇET DALDIRIM-M.ZAKIR ALP

KİMDEN ALINDIĞI
A.AZİZ-BEHÇET İLHAN

NOTAYA ALAN
M.ZAKIR ALP

GRANI

 = 110

YÜRESİ

SİRT-BOTAN

KİMDEN ALINDIĞI

HALİL ELMA- A.AZİZ İLHAN

DERLEVEN

BEHÇET DİLDİRİM-M.ZAKİR ALP

NOTAYA ALAN

M.ZAKİR ALP

HESİKO VELİ(GRANI)

 = 120

2+3

YÖRESİ
SİİRT

KİMDEN ALINDIĞI
ABDULAZİZ İLHAN

DERLEYEN
M. ZAKİR ALP

GİRANİ (GARİP)

NOTAYA ALAN
M. ZAKİR ALP

♩ = 130

Musical notation for Girani (Garip) in 8/8 time, tempo 130. The piece consists of four staves of music. The first staff starts with a treble clef and a key signature of one flat. The melody is written in a simple, rhythmic style with eighth and quarter notes. The second staff continues the melody with a similar rhythmic pattern. The third staff shows a slight variation in the melody. The fourth staff concludes the piece with a double bar line.

Grani

Notaya Alan
M. Zakir ALP

♩ = 65

Musical notation for Grani in 8/8 time, tempo 65. The piece consists of a single staff of music. The first staff starts with a treble clef and a key signature of one flat. The melody is written in a simple, rhythmic style with eighth and quarter notes. The piece concludes with a double bar line.

YÖRESİ

SİRT-BOTAN

KİMDEN ALINDIĞI

A. AZİZ-BEHÇET İLHAN

DERLEYEN

M. ZAKİR ALP

NOTAYA ALAN

M. ZAKİR ALP

HALEF

= 365

3+2+2+3

HALEF

NOTAYA ALAN
M. ZAKİR ALP

The musical score for 'HALEF' is written in 10/8 time and consists of six staves. The melody is composed of eighth and quarter notes, with some rests. The key signature is one sharp (F#), and the time signature is 10/8. The score begins with a treble clef and a 10/8 time signature. The first staff contains the first two measures, the second staff the next two, the third staff the next two, the fourth staff the next two, the fifth staff the next two, and the sixth staff the final two measures, ending with a double bar line.

YÖRESİ

SİRT-BOTAN

DERLEYEN

BEHÇET DİLDİRİM-M.ZAKİR ALP

KİMDEN ALINDIĞI

A.AZİZ İLHAN-HALİL ELMA

NOTAYA ALAN

M.ZAKİR ALP

HALEF(AGIR)

 = 100

YÖRESİ

SİRT

DERLEYEN

M.ZAKİR ALP

KİMDEN ALINDIĞI

BEHÇET İLHAN

NOTAYA ALAN

M.ZAKİR ALP

HELALA MASALLAH

 = 120

YÖRESİ

SiiRT

KİMDEN ALINDIĞI

TAYYAR-MEHMET İLHAN

HURİKE

DERLEYEN

M.ZAKİR ALP

NOTAYA ALAN

M.ZAKİR ALP

♩ = 120

YÖRESİ

SİRT-BOTAN

DERLEYEN

BEHÇET DİLDİRİM-M.ZAKİR ALP

KİMDEN ALINDIĞI

A.AZİZ İLHAN

NOTAYA ALAN

M.ZAKİR ALP

HERE BOZO

♩ =130

YÖRESİ
SİRT-BOTAN

DERLEYEN
M.ZAKİR ALP

KİMDEN ALINDIĞI
HALİL ELMA-A. AZİZ İLHAN

NOTAYA ALAN
M.ZAKİR ALP

HEZALE

 = 140

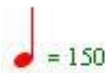
YÖRESİ
SİRT-GARZAN

DERLEYEN
M.ZAKİR ALP

KİMDEN ALINDIĞI
A. AZİZ İLHAN HALİL ELMA

NOTAYA ALAN
M.ZAKİR ALP

KARAKIŞTANE

 = 150

YÖRESİ

SİRT-BOTAN

DERLEYEN

M.ZAKIR ALP

KİMDEN ALINDIĞI

A.AZİZ İLHAN

NOTAYA ALAN

M.ZAKIR ALP

KEVANJER

 =125

YÜRESİ
SİRT

DERLEYEN
M.ZAKIR ALP

KİMDEN ALINDIĞI
HAYRETTİN İLHAN

NOTAYA ALAN
M.ZAKIR ALP

KARTAL

 = 115

YÜRESİ
SİRT

DERLEYEN
M.ZAKIR ALP

KİMDEN ALINDIĞI
A.AZİZ İLHAN-BEHÇET İLHAN

NOTAYA ALAN
M.ZAKIR ALP

KIZLAR

 = 140

YÖRESİ

SİRT-BOTAN

DERLEYEN

M.ZAKİR ALP

KİMDEN ALINDIĞI

HAYRETTİN BEHÇET İLHAN

NOTAYA ALAN

M.ZAKİR ALP

MALAZGİRT

 = 360

3+2+2+3

YöRESİ
SiiRT_BOTAN

DERLEYEN
M. ZAKİR ALP

KİMDEN ALINDIĞI

BEHCET İLHAN
HAYRETTİN İLHAN

NOTAYA ALAN
M. ZAKİR ALP

MALAZGİRT(Garip)

♩ = 120

YÖRESİ
SiiRT

DERLEYEN
BEHCET DİLDİRİM-M. ZAKİR ALP

KİMDEN ALINDIĞI
A. AZİZ İLHAN

NOTAYA ALAN
M. ZAKİR ALP

MEYROKE

♩ = 140

YÖRESİ

SİİRT-BOTAN

DERLEYEN

BEHÇET DİLDİRİM-M.ZAKİR ALP

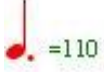
KİMDEN ALINDIĞI

BEHÇET DİLDİRİM

NOTAYA ALAN

M.ZAKİR ALP

MİRAN MİRANE

 =110

YÖRESİ
SİİRT

DERLEYEN
M.ZAKİR ALP

NARİNE HEY NARE

NOTAYA ALAN
M. ZAKİR ALP

 = 65

YÖRESİ

SİRT

KİMDEN ALINDIĞI

A. AZİZ-BEHÇET İLHAN

DERLEYEN

M. ZAKİR ALP

NOTAYA ALAN

M. ZAKİR ALP

PAPORE

 = 125

YÖRESİ

SİRT-BOTAN

KİMDEN ALINDIĞI

A. AZİZ İLHAN

DERLEYEN

M. ZAKİR ALP

NOTAYA ALAN

M. ZAKİR ALP

SEGAVİ

 = 70

YÖRESİ

SİRT-BOTAN

DERLEYEN

M.ZAKİR ALP

KİMDEN ALINDIĞI

A.AZİZ İLHAN-HAYRETTİN İLHAN

NOTAYA ALAN

M.ZAKİR ALP

DESMAL

♩ = 70

The musical notation for DESMAL is presented on two staves. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one flat (B-flat), and a common time signature (C). A tempo marking of a quarter note equals 70 is shown. The melody starts with a quarter rest, followed by a series of eighth and sixteenth notes, including a sharp sign (F#) indicating a key signature change. The second staff continues the melody and ends with a double bar line.

YÖRESİ

SİRT-BOTAN

DERLEYEN

M.ZAKİR ALP

KİMDEN ALINDIĞI

A.AZİZ İLHAN

NOTAYA ALAN

M.ZAKİR ALP

ŞEYHANI

♩ = 120

The musical notation for ŞEYHANI is presented on a single staff. It begins with a treble clef, a key signature of one flat (B-flat), and a common time signature (C). A tempo marking of a quarter note equals 120 is shown. The melody consists of a continuous sequence of eighth and sixteenth notes, ending with a double bar line.

YÖRESİ

SİRT

KİMDEN ALINDIĞI

A. AZİZ İLHAN-HALİL ELMA

DERLEYEN

M. ZAKIR ALP

NOTAYA ALAN

M. ZAKIR ALP

TEMERAGA

♩ = 135

Musical notation for the piece 'TEMERAGA'. It consists of two staves of music in 6/8 time, with a key signature of one flat (B-flat). The melody is written in treble clef. The first staff starts with a quarter note G4, followed by eighth notes A4, Bb4, C5, D5, E5, F5, G5, A5, Bb5, C6, D6, E6, F6, G6, A6, Bb6, C7. The second staff continues with eighth notes D7, E7, F7, G7, A7, Bb7, C8, D8, E8, F8, G8, A8, Bb8, C9, D9, E9, F9, G9, A9, Bb9, C10.

YÖRESİ

SİİRT

DERLEYEN

M. ZAKİR ALP

KİMDEN ALINDIĞI

A. AZİZ İLHAN

NOTAYA ALAN

M. ZAKİR ALP

ZEYNO-ZEYNE

 = 140

YÖRESİ

SİİRT-BOTAN

DERLEYEN

M.ZAKİR ALP

KİMDEN ALINDIĞI

BEHÇET-HAYRETTİN İLHAN

NOTAYA ALAN

M.ZAKİR ALP

ZOZAN

 = 80

SONUÇ

Siirt'te tespit edilen halk oyunları ve hikâyeleri hakkında bilgiler verilmiş, yöresel halk oyunları giysileri ayrı ayrı ele alınıp incelenmiş, oyunların müzikal yapısı hakkında bilgiler verilerek müzikler notaya alınmıştır.

Halk Oyunlarında kullanılan müziklerde, yöreye hâkim olan müzisyen ve bilirkişilerden faydalanılarak ilk defa notaya dökülmüş ve ölümsüzleştirilmiştir.

Bölgede geçmişte yaşamış ve yaşamakta olan halkın, halk oyunları giysileri analiz edilmiş ve fotoğraflarla incelenerek sunulmuştur.

Halk oyunları giysileri incelemelerinde her parçanın şekil olarak özelliklerinden bahsedilmiş, kumaşları ve dokuma şekilleri incelenmiştir.

Siirt, Mezopotamya ve Anadolu uygarlıklarının kesiştikleri alanda kurulmuş olup birçok medeniyete mesken olmuştur. Bu bölgede varolan giysilerinin nasıl şekillendiği ve nasıl etkilendiği ayrı ayrı incelenerek detaylarıyla sunulmuştur.

Siirt'in kültür zenginliğinden olan ezgileri, müzikal yapısı kendine has üslubu, giysisi ile halay bölgesinde bulunan diğer illerle olan farklılığı ve benzer yanları ortaya konulmuştur.

Siirt'te kullanılan kemençe (Rebab) nin tarihçesi araştırılmış genel özellikleri hakkında bilgiler fotoğraflarla sunulup müzikal özellikleri ve yapımında kullanılan malzemeler hakkında bilgiler verilerek halk oyunlarına eşlik eden çalgılar da ele alınmıştır.

Yaptığımız bu çalışmanın, gelecekte Siirt Halk Oyunları ile ilgili yapılacak çalışmalarda, araştırmacılara kaynak teşkil etmesini temenni ediyorum.

KAYNAKLAR

Siirt İl Yıllığı, Siirt, 1973

DEĞER, Muhdi, **Siirt İl Yıllığı**, Siirt, 1995

Siirt Valiliği, **Siirt İl Yıllığı**, Siirt, 1998

SÖZLÜ KAYNAKLAR

Abdulaziz İLHAN 1942 Siirt İlçesi Eruh doğumlu, tahsili yok, zurnacı ve kemençeci

Tayyar İLHAN, 1966 Eruh doğumlu, İlkokul mezunu, davul ve kemençe

Halil ELMA, 1942 Doğumlu, tahsili yok Arbane, Bendir ustası

Behçet DİLDİRİM 1969 doğumlu, Resim Öğretmeni ve Siirt Halk Oyunları Derlemecisi

M.Şakir ÖZMAZI Kültür Müdürlüğü Personeli

ÖZGEÇMİŞ

1977 Siirt'te doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Siirt'te tamamladı. Halk oyunlarına gerçek manada SISKAV (Siirt, İlim, Spor, Kültür, Araştırma Vakfı)'da açılan halk oyunları kurslarına katılarak başladı. Belli bir döneme kadar kursiyer olarak birçok yarışma ve gösteride görev aldı. Daha sonra fahri antrenör olarak Siirt Halk Eğitim Merkezi, Siirt Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü, Siirt Gençlik Merkezi ve okullarda halk oyunları eğitmenliği yaptı. 'Sporla Tanış' adlı yaz okullarında halk oyunları branşında görev aldı.

2002 yılında Sakarya Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Türk Halk Oyunları Bölümü Özel Yetenek Sınavı'na girerek bu bölümü birincilikle kazandı. 2004 yılında İstanbul Şişli Kültür Eğitim Derneği'nde, 2005 yılında ise İstanbul Düğün Folklor Eğitim Merkezi Derneği'nde Siirt Yöresi eğitmenliği yaptı.

Adapazarı Halk Eğitim Merkezinde 2 yıl süre ile çeşitli yöreler öğretmek halk oyunları öğretmenliği yaptı.

2006 yılında Türk Halk Oyunları Bölümü'n den 1. likle mezun oldu. Aynı yıl Kocaeli Üniversitesi'nde Tezsiz Yüksek Lisans (Pedagojik Formasyon Eğitimi) yaparak müzik öğretmenliği yapmaya hak kazandı.

2007 yılında da yine Sakarya Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Ana Bilim Dalında Tezli Yüksek Lisansa başladı. 2011 yılında "**Halk Oyunlarının Ritim Duygusu, Vücut Kompozisyonu Ve Reaksiyon Zamanının Gelişimi Üzerindeki Etkisi**" konulu tezini vererek Yüksek Lisans Mezunu oldu. Halen Siirt Takasbank Güzel Sanatlar Lisesinde Müzik Öğretmeni olarak görev yapmaktadır.